

Titel: Notes, [Structure] 095-0660

Citation: "Notes, [Structure] 095-0660", i *Louis Hjelmslev og hans kreds*, s. 1. Onlineudgave fra Louis Hjelmslev og hans kreds: https://tekster.kb.dk/catalog/lh-texts-kapsel_095-shoot-workidacc-1992_0005_095_Structure_0660/facsimile.pdf (tilgået 02. maj 2024)

Anvendt udgave: Louis Hjelmslev og hans kreds

Ophavsret: Materialet kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge det til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

Hjelmslev's teori (forelagt i Lingvistikredsen):

To dimensioner: 1° "transitiv" (..) og "intransitiv" (.);

(Disse termer tages ikke i grammatisk,

men i logikkens forstand)

kaltes grad:
 "punkttil" (betegnende en forbindelse)

"linear" (flere punkter, betegnende en rea-
 lisation)

2° "konnex" (x) og "inkon-
 nex" (i).

Herefter faas f. ex. for nyfransk:

I	perf.		impf.
		pres.	
X	fut.		kond.

og for latin:

I		perf.	
1/x	fut. ex.		plgp.
x/1	fut.		impf.
X		pres.	

[eller, efter en ældre formatering:

I			plgp.
X			

I	fut. ex.	perf.	plgp.
	fut.	pres.	impf.
X			

Jespersen's undersøgelser paa tempus-området har
 gjort det al vidt, at tempus ikke udtrykker tid, men kun
 i konkretiseret skikkelser kan betegne tid. I sin ab-
 strakte skikkelser lader tempus sig ikke definere ved tid,
 idet-her som overalt - begrebet "tempus betydning"
 maa forkastes som utilfredsstillende.

Defineres nu tempus mere abstrakt, faldes
 det i øjnene, at grænsen over for aspekt er uklær,
 og at der baade diakronisk og synkronisk er en
 meget stor begrebsmæssig sammenhæng mellem tem-
 pus og aspekt. Diakronisk vides denne sammen-
 hæng sig ved, at (i indoeuropæisk og andre steder)
 det, som man kalder tempus, er udviklet af noget,
 som man kalder aspekt. Synkronisk vider sammen-
 hængen sig ved, at det såkaldte tempus og det
 såkaldte aspekt tilsammen udgør et fast to-
 dimensionalt system, og ikke et sammenspil af
 to indbyrdes frie endimensionale systemer. Dette
 sidste kan vides paa sædvanlig maade ved betragt-
 ning af maksimumsystemet eller af tilsvarende
 derhvil, idet samme modbetning optræder inden for
 to eller flere parallelle rækker, og man maa da
 ifølge et almindeligt princip (I 7) regne med eet
 system, ikke med to. Et eksempel er latin: rækken
scribo: scripsi (alm. betegnet som aspekt) ~~er~~ beror
 paa et modbetningsforhold, der genfindes i de paral-

lalle rækker scribam: scripseram, scribam: scripsero;
 og rækken scribam: scribo: scribam (altn. betegnet
 som tempus) beror paa et herfra forskelligt uddæ-
 ningsforhold, der genfindes i den parallelle række
scripsero: scripsi: scripseram. - Krørdal's undersøgelse
 tyder nu tilmed paa, at netop det, man hidtil har
 betegnet som tempus, man tydes som aspekt, medens
 det, man hidtil har betegnet som aspekt, skal defi-
 neres anderledes, og i hvert fald heller ikke er
 tempus (selv om Krørdal fastholder dette udtryk).

Det viser sig imidlertid, at aspektbegrebet
 overalt lader sig fastholde som fundamentalt i
 hele dette todimensionale system. Det hidtil sproglige
 tempus er en art aspekt, og her skal derfor som
 betegnelse for systemet i det helhed kun benyttes dette
 udtryk.

Dette vil ikke sige, at systemet kan opfattes
 som indimensionalt. Strukturrelle sammenhænge peger
 i mangfoldige spor med rige systemer bestemt hen
 paa to dimensioner: i latin er der ~~et~~ uimodsigeligt
 et "perfektsystem" og et "præsenssystem"; i græsk
 er baade aorist og futurum (og kun disse to) sig-
 nifikante; o. taal. v.

Man maa da undersøge hovedtyperne af aspekter i almindelighed. Indeuropæisk giver her nyt materiale og fører til opstilling af følgende aspekt-inventar:

- 1° punktuel (perfektiv, aoristisk: begyndelse og afslutning samvirk): I
- 2° kursiv (imperfektiv, durativ: forløbende uden henblik paa grænserne): —
- 3° perfektiv (resultativ): —|
- 4° iterativ (gentagelse af noget ensartet) (frekventativ): |||
- 5° intensiv: =#
- 6° terminativ (forløbende, men med henblik paa en grænse: nasal- og *sko- processer i i.e.r.; typen er behøvet das Brett durch): —...|
- 7° diminutiv:
- 8° kausativ (hører maaske ikke herhen, men til derivationen; grænsen over for derivation er i det hele flydende paa dette område, jf. litauisk).

Det er her klart, at 1° og 2° konstituerer poterne i den ene dimension, og at 3° og 6° konstituerer poterne i den anden dimension (3° ligger nær ved Brugdals "konnex", 6° ved "inkonnex").

den ene dimension synes at bestaa af følgende led:

A	+	0	÷	±	+/-	÷/+
			—		-----
	punktuel		kursiv	dimensiv	iterativ-punktuel	iterativ-kursiv

den anden dimension faar da følgende led:

B	+	0	÷	±	+/-	÷/+
	≠		≠	≠	≠≠	≠≠≠
	perfektiv (fremhævelse af marked)	terminativ (fremhævelse af forløbet)	intensiv (fremhævelse baade af maal og forløb)	intensiv-perfektiv (stærkest fremhævelse af marked)	intensiv-terminativ (stærkest fremhævelse af forløbet)	

Da nu aspekt efter sin formodele plads i det samlede formsystem maa antages at vare bestemt ved subjektiv og positiv relation medtelligeret med en speciel art intensitet, som maaske maa ligge bag ved kategorierne kvalitet og modalitet, kan man antage, at rekken A er relation x intensitet med drejning mod essens (Kant's kategorier Basen-Richtigkeit) (eller mod kvalitet: Kant's kategorier Realität-Negation). Det "punktuelle" er en angivelse af, at det betragtede begreb staar over for subjektet med en intensiv holdning i retning af Whitstedevandelse eller realisation; og at

27
rækken B er relation \times intensitet med drejning
mod potens (Kant's kategorier Möglichkeit-
Ummöglichkeit). Det "perfektiske" er en
angivelse af, at det betragtede begreb staar
over for subjektet med en intensiv hold-
ning i retning af mülighed, mülig
blotedevarslae eller realisation.

Modus skal vere den negative relation, der staar
som modstykke hertil. Modus er vistnok netop og-
tan todimensional efter de samme hensyn (se p.
44).